

Dokumentumok a Szolnok megyei egyházpolitikáról az 1970-es évekből¹

Beke Péter

Az 1970-es évek állami egyházpolitikájának irányadó dokumentumának az „egyházi reakció elleni hatékonyabb harc” jegyében a Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottságának (MSzMP PB) 1973. december 4-i határozata, pontosabban az adott határozat alapján készült és a megyei egyházpolitikai szakigazgatási szervek vezetői (a későbbiekben megyei egyházügyi titkárok) részére 1975-ben eljuttatott 12 oldalas, szigorúan titkos dokumentum számított. E dokumentum az egyik fennmaradt példány tanúsága szerint 50 példányban készült el, de keletkezésének pontos körülményei számomra ismeretlenek. Amennyit erről biztosan tudhatunk, hogy az Állami Egyházügyi Hivatal elnöksége készítette el, és minden bizonnyal Budapesten készült 1975 tavaszán.² A jelen közlésben kiadásra kerülő irat irányadó voltát többek között az is mutatja, hogy a megyei egyházügyi titkárok munkaterveiben erre a dokumentumra 1975-től kezdve folyamatosan utalás, illetve hivatkozás történt.³

Az irat vizsgálatából egyértelműen kitűnik, hogy az állam szempontjából az egyházi „reakció” kérdése politikai kérdés volt, amelyet politikai eszközökkel kívántak megoldani. Az 1970-es évekre az államnak az egyházak feletti teljes kontrollja volt jellemző, és ezt jól mutatja a dokumentum alaposága, azaz a különböző egyházak és „vallásfelekezetek” differenciálá-

-
- ¹ Magyar Nemzeti Levéltár Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltára (továbbiakban: MNL. JNSZML.) XXIII. 26. (= Szolnok Megyei Tanács VB Egyházügyi Titkár közigazgatási iratai, TÜK-iratok, 1976–1988.) 1. dob. 033a-1/a/1975.; Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, XIX-A-21-e. (= ÁEH. Tematikus iratok, Hitoktatás.) 8. dob. 25-5/1/71.; Uo. 8. dob. 25-4/b/75.; Uo. 10. dob. 25-5/c/1978.
  - ² Az Állami Egyházügyi Hivatallal kapcsolatosan általánosságban ld.: ADRIÁNYI GÁBOR: Die Geschichte der Katholischen Kirche in Ungarn. Wien–Köln–Weimar, 2004.; Csapdában. Tanulmányok a katolikus egyház történetéből. Szerk.: Bánkuti Gábor – Gyarmati György. Bp., 2010.; CASAROLI, AGOSTINO: A türelem vértanúsága. A Szentszék és a kommunista államok, 1963–1989. Bp., 2001.; CYWIŃSKI, BOHDAN: Tűzpróba. Egyház, társadalom és állam Kelet-Közép-Európában. II. „...titeket is üldözni fognak”. 1944–1958. Piliscsaba, 2005.; GERGELY JENŐ: Katolikus egyház, magyar társadalom, 1890–1986. Prohászktól Lékaig. Bp., 1989.; UÓ: Magyar-szentszéki diplomáciai kapcsolatok, 1920–2000. In: Magyarország és a Szentszék diplomáciai kapcsolata, 1920–2000. Szerk.: Zombori István. Bp., 2001. 15–103. p.; KÖBEL SZILVIA: „Oszd meg és uralkodj!” Az állam és az egyházak politikai, jogi és igazgatási kapcsolatai Magyarországon, 1945–1989 között. Bp., 2005.; MACKIEVICZ, JÓZEF: A Vatikán a vörös csillag árnyékában. Máriabesnyő, 2012.; SZABÓ FERENC SJ: A Vatikán keleti politikája közelről. Az Ostpolitik színe és visszaja. Bp., 2012.; TÖRÖK PÉTER: Hungarian church-state relationships. A socio-historical analysis. Bp., 2003.
  - ³ MNL. JNSZML. XXIII. 26. 1. dob. 003/1975.

sa és ezeken belül a „problémák” részletes feltárása. Az irat például definiálja a „reakciós” fogalmát.⁴

Érdekes az egyházpolitikai munka követelményeként támasztott koordináció igénye. Az 1970-es években az Állami Egyházügyi Hivatal szoros kapcsolatban állt az országos és megyei hatóságokkal. A Hivatal a megyei tanácsok végrehajtó bizottságával együttműködve hajtotta végre az MSZMP által meghatározott egyházpolitikai célkitűzéseket, illetve szükség esetén ezeknek a céloknak a megvalósítását rendszeresen ellenőrizte is. A megyei egyházügyi titkárokat a megyei tanács végrehajtó bizottsága nevezte ki, de az utasítások jelentős részét az Állami Egyházügyi Hivatal adta ki számukra. A Hivatal és a Belügyminisztérium szerveinek kapcsolata is nyilvánvaló, hiszen az egyházi személyek megfigyelése, azaz a róluk való információk gyűjtése továbbra is az egyházpolitikai munka egyik sarokkövének számított. A dokumentum megemlítette a sajtóorgánumok tájékoztatását is, tehát a Hivatal megkövetelte a sajtóval való koordinációt is. A világnézeti „harc” alsó szintjén pedig ott voltak a munkahelyek és az iskolák, amelyek a felnőttek és gyermekek „behívásával”, fenyegetésével és nyilvános megszégyenítésével igyekeztek a lakosságot a vallásos élettől eltántorítani.⁵ A koordináción kívül az 1970-es évek egyházi „reakció” elleni harc másik fontos kulcsszava a differenciálás volt. Elsősorban ez a differenciálás azt jelentette, hogy az egyházpolitikai munkában külön kell foglalkozni a különböző egyházakkal, „vallásfelekezetekkel” és szektákkal. A legtöbb figyelmet a katolikus egyház kapta, amelyen belül tovább differenciálták a püspökök, a papság és a szerzetesrendek politikai befolyását. A protestánsoknál a külföldi befolyás szigorúbb ellenőrzése lett a feladat. Az izraelitáknál a cél a cionista mozgalom háttérbeszorítása volt, míg a Jehova tanúi esetében a „szekta” megfigyelését és fokozatos felszámolását tűzték ki célul.

A másik három dokumentum a Szolnok megyei hittanbeírásokról készült jelentések, amelyeket a megyei egyházügyi megbízottak (név szerint Cseh Lajos és Elek Lajos) készítettek és küldtek el az Állami Egyházügyi Hivatal budapesti központjába. Bár az alapelveként lefektetett differenciálás épp nem jellemzi a jelentést, azonban a megyei szervek közti koordinációra találunk több utalást: a megyei egyházügyi megbízott minden esetben a Megyei Tanács Művelődésügyi Osztályának vezetőjével tárgyalta meg a hittanbeírásokkal kapcsolatos tapasztalatokat, illetve maguknak a hitoktatóknak is ez a szerv adta meg az engedélyt a hitoktatásra. Az említésre méltó eseményekről az információk a jelentésben pedig valószínűleg a helyi tanácstól származnak. A dokumentumok kizárólag az iskolai hitoktatásra vonatkoznak, bár az 1970-es évek elején a megyei megbízottak felhívták a figyelmet a templomi hitoktatás egyházi részről való előtérbe helyezésére. A templomi hitoktatással különösen annak szabályozása után, az 1970-es évek második felétől külön foglalkozott az ÁEH.

⁴ A dokumentum tartalmának részletesebb összefoglalását ld.: BEKE PÉTER: Az Állami Egyházügyi Hivatal Szolnok megyei tevékenysége az 1970-es években. In: Katolicizmus Magyarországon a II. Vatikáni Zsinat korában. Szerk.: Török József – Tusor Péter – Tóth Krisztina. Bp., 2015. 213–255. p.

⁵ MNL. JNSZML. XXIII. 26. 12. dob.

A dokumentumokat a Magyar Nemzeti Levéltár Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltárában, a Szolnok Megyei Tanács VB egyházügyi titkárnak közigazgatási iratai közt, illetve a Magyar Nemzeti Levéltár Hess András téri épületében, az Állami Egyházügyi hivatal tematikus iratai közt találtam; a szövegeket a gépelési hibákkal együtt, változtatás nélkül közlöm.

DOKUMENTUMOK

1.

ÁLLAMI EGYHÁZÜGYI HIVATAL

Szigorúan titkos:
0033a-1/a/1975.
Készült: 50 pld-ban.
16.⁶ sz. példány.

Az egyházi reakció elleni hatékonyabb harc feladatai
/A PB 1973. december 4-i határozata alapján/

A PB 1973. december 4-i határozata – többek között – összegezte az egyházi reakció helyzetét, feltárta tevékenységének várható irányait, megszabta az ellene folyó harc feladatait. A kedvező általános politikai és egyházpolitikai helyzet lehetővé, a növekvő követelmények pedig szükségessé teszik, hogy a PB határozatban megjelölt feladatok alapján átgondoltan, sokoldalúan, részletesebben dolgozzuk fel, elemezzük az egyházi reakció mai tevékenységét és határozzuk meg a hatékonyabb politikai–ideológiai harc konkrét tennivalóit. Ugyanakkor hangsúlyozni szükséges: az egyházi reakció elleni harc nem kerülhet az egyházpolitikai munka előterébe, nem válhat főkérdéssé, vagy éppen kampány feladattá.

I.

Az egyházi reakció elleni harc követelményei, a feladatokat meghatározó és befolyásoló tényezők

1./ Elszigetelődése és sorozatos kudarcai ellenére az egyházi reakció nem adta fel a harcot, politikai céljai nem változtak és befolyása valamennyi egyháznál érezhetően megmaradt. Ellenséges tevékenysége összefügg a szocializmusellenes erők megnyilvánulásaival.

Figyelmet érdemel: jelenleg, amikor az ideológiai harc szerepe megnőtt, a szocializmusellenes erők itthon és külföldön sajátos munkamegosztással működnek, nagyobb szerepet szánnak a vallási tevékenység keretében és formájában való fellépésnek, a fokozott aktivitásra ösztönzik a reakciós egyházi erőket.

– Ez megfelel a hazai egyházi reakció törekvéseinek, hiszen a nyílt politikai összeütközés kockázatos volna. A vallás, az egyház pozíciói védelmének álarcában való fellépés viszont nagyobb eredménnyel kecsegtet.

Társadalmi rendszerünket látszólag tudomásul veszik, a rendszerrel szembeni nyílt fellépést helytelenítik. Reakciós szándékaikat jobban takargatják; szocializmusellenességüket az adott helyzethez jobban alkalmazkodó rafinált taktikával és módszerekkel álcázva igyekeznek megvalósítani.

Az egyházi reakció főbb megnyilvánulásai, törekvései és módszerei az alábbiakban összegezhetők:

---

⁶ Kézírt írott.

- A szocialista fejlődés eredményeinek lebecsülése, a hibák, a nehézségek eltűlése, a párt és a kormány politikájába vetett bizalom megingatása, társadalmunk erkölcsi szilárdságának kétségbevonása;
- „korszerű” teológiai alapon megvalósuló „papi egység” igénye; a „demokrácia kiterjesztése” címén a politikai okokból félreállított személyeknek a vezetésbe való bevonására és az egyház „szabadságának” kiterjesztésére törekvés;
- a hitéleti problémák eltűlése, politikai kérdéssé való felnagyítása és az állammal szembeni nyomásra történő felhasználása;
- a megnövekedett aktivitás, hogy a fiatalokat /főleg az értelmiségieket/ megnyerjék a vallási ideológia számára, s felhasználásuk differenciált politikai befolyásolásra, ennek keretében az ún. „elitképzés” céljainak szorgalmazására;
- befelé fordulás, a politikamentesség hangoztatása; az egyháznak fokozott függetlenítése az államtól és annak politikájától;
- egyházi szövetségeseink rágalmozása, velük szemben az egyházi világközpontok, itthon pedig a hívők és a papok bizalmatlanságának felkeltése, táplálása.

Amilyen arányban csökken az egyházi reakció belső bázisa, úgy nő a külső reakció jelentősége. Az eszmei irányítás jelentős mértékben a külső reakciós erők kezébe tevődött át.

A külső reakció mindjobban kihasználja az enyhülő nemzetközi helyzetből fakadó és bővülő egyházi kapcsolatokat, a turizmust, amelyek nagyobb lehetőséget adnak információk szerzésére és orientálásra.

Az egyházi reakció törekvéseinek reális megítélése és differenciáltabb meghíúsítása fokozott fontosságúvá vált. Napjainkban az egyházi körökben és saját sorainkban is kétféle veszéllyel találkozunk: vagy lebecsülik, vagy túlbecsülik az egyházi reakció tevékenységét. A túlbecsülés általában ott jelentkezik, ahol a vallásosság mélyebb gyökeret vert, a lebecsülés pedig ott, ahol a vallásosság csökkenő tendenciát mutat.

Az egyházi reakció tevékenysége összetettebbé vált. Egyrészt eltolódott az ideológiai téren való fellépés irányába, másrészt az állam és az egyház viszonya körüli harc túlnyomórészt az egyházakon belül, az egyházi vezetés és a reakció összecsapásaiban jelentkezik. Lényeges a munka szempontjából, hogy a reakció fő erői jelenleg nem frontálisan támadnak.

Nehézséget jelent, hogy a vallásos ideológiai tevékenység keretében – nyílt vagy leplezett formában – találkozunk a célját és politikáját tekintve tudatos reakciós ténykedéssel, de olyan papok aktív hitéleti tevékenységével is, akik ha nem is szándékosan, mégis a reakció malmára hajtják a vizet. Az ellenük való fellépést el kell tudnunk választani vallásos ideológia elleni harctól.

2./ Az egyházi reakció elleni harc alapkövetelményei nem változtak. A szocializmus erősítésének általános politikai követelménye: a minden rendű és rangú rendszerellenes tevékenység elleni határozott fellépés, ezen belül az egyházi reakció leleplezése, visszaszorítása, elszigetelése. Az egyházi reakció elleni harc szerves része az állam és az egyházak rendezett viszonya fenntartására, a politikai együttműködésre irányuló törekvéseinknek. Tehát nem speciális feladat, nem szűkülhet le egyes szervek tennivalóira, hanem társadalmi feladatként kell kezelni.

Különösen fontos, hogy az egyházi reakció elleni harcban is előtérbe kerüljön a preventív egyházpolitikai munka. Eredményeink e téren – a vallásos világnézet befolyásának csökkenésével – szűkítik a reakció mozgásterét, korlátozzák lehetőségeit.

Mindez nyilvánvalóvá teszi, hogy a prevenciót szélesebb politikai értelemben kell érvényesíteni. A prevenció többet kíván, mint a tudatos reakciós cselekmények menetközbeni feltárását, leleplezését, s a bűncselekmények káros hatásai kibontakozásának megakadályozását.

Az egyházi reakció elleni harcot sokrétűbben, differenciáltabban kell folytatni, figyelembe véve a végbement változásokat, a körülmények alakulását. Fő módszer továbbra is a politikai munka szükség szerint kombinálva az adminisztratív intézkedésekkel. A kibontakozó reakciós cselekményeket mindig időben kell feltárni, megakadályozni, de jobban előtérbe kerül, hogy az egyházi reakció mozgásterét, lehetőségeit pozitív politikai tevékenységünkkel korlátozzuk.

A reakciós erők elleni hatékonyabb harc érdekében:

- az érintett szervek között tovább kell javítani a koordináló munkát, összehangolva és figyelembe véve az országos és helyi érdekeket, a tervezett intézkedéseket, valamint az Állami Egyházügyi Hivatalnak a reakció visszaszorítását célzó ajánlásait;

- az elszigetelés és korlátozás mellett fokozottabban kell alkalmazni a megosztás és leválasztás céljából a kifárasztást, a kiábrándítást;

- fokozottabban igényelni kell a reakció elleni harcban az egyházi szövetségeseink aktív fellépését. Az egyházakon belül és a vallásos közvélemény előtt bátrabban leleplezzék le a rágalmakat, a hamisításokat, teológiai-ideológiai vitákban mutassák meg a „korszerűség” álarcában fellépő reakciósok igazi arcát.

3./ Hazánkban az egyházi reakció elleni harc hatékony folytatásához egyre kedvezőbbek a feltételek.

A nemzetközi életben az enyhülés tendenciája érvényesül, a szocialista rendszer szilárd, a tömegek támogatják a párt politikáját, s aktívan részt vesznek az építőmunkában, tért hódít a szocialista magatartás és gondolkodás, az egyházpolitikai helyzet kiegyensúlyozott, csökken az egyházak tömegbefolyása.

Mindez közvetlenül, vagy közvetve hozzájárul az egyházi reakció lehetőségeinek csökkenéséhez, hatékonyabbá teszi politikai munkánkat. A fővárosban és a megyékben az egyházpolitikai munka szerves része az egész politikai munkának és járási, városi szinten is megtörténtek a kezdeti lépések a folyamatos és rendszeres egyházpolitikai tevékenység kialakítására.

Az egyházi reakció tevékenységének megítélésénél és a feladatok meghatározásánál azonban számításba kell venni, hogy a reakció törekvései érdekében kihasználhat bizonyos tényezőket:

- a dolgozók egy részének az átlagosnál mélyebb vallásossága jó táptalaj arra, hogy az egyházzal azonosuló magatartást a reakció saját céljai szerint kiforgassa és hasznosítsa;

- egyes egyházi vezetők és papok hitéleti, teológiai törekvéseit aknamunkájuk takargatására és a reakciós célzatú tevékenységük álcázására használják fel;

- a reakció még mindig nem lebecsülendő támással rendelkezik. Erősek a kapcsolatai a külföldi reakciós egyházi és világi körökkel és bátorítást élvez az egyházi világközpontoktól is. Mindebben tevékeny közvetítők és közreműködők a reakciós emigránsok, a Vatikán konzervatív politikai erői, a hazánkban működő szerzetesrendek reakciós tagjai és csoportjai; a feloszlott rendek még mindig aktív tagjai /köztük mindenekelőtt a jezsuiták/ a különböző egyházakból félreállított és a körjük csoportosuló egyházi és világi személyek; néhány jelentősebb funkcióban tevékenykedő, reakciós befolyás alatt lévő vezető, s a körjük felsorakozó egyének; kizárt vagy illegálisan felszentelt seminaristák és lelkészek. Ezek a személyek és csoportok még befolyást gyakorolnak a vallásos emberek egy kisebb hányadára, elsősorban az értelmiségre, az ifjúság egy részére;

- támogatást jelent számukra a nyugati országokból irányított ideológiai divízió. Szorgalmazzák az egyházi sajtónál az egyes „korszerű” nyugati teológiai irányzatok népszerűsítését. Bővült a különböző propaganda anyagok beküldése. Nem lebecsülendő a külföldről különböző csatornákon küldött anyagi támogatás. Emellett részt vállalnak a nagy erővel folyó ideológiai hadjáratban, hangoztatva az eszmék szabad áramlása és a vallásszabadság igényét.

II.

Az egyházi reakció elleni harc főbb feladatai

Az egyházi reakció elleni harc alapkövetelményeit a PB 1973. december 4-i határozata megerősítette.

1./ Munkánk színvonalát tovább kell emelni. Törekedjünk a mai reakciós jelenségek és összefüggéseik többoldalú feltárására, a papok hitéleti aktivitásának a reakciós tevékenységtől való elhatárolására, politikai és ideológiai harc összehangolására, az egyházi reakció tevékenységének hatékonyabb megismerésére. Segítsük az ideológiai – világnézeti nevelőmunka hatékonyságának növekedését.

2./ Javítani kell a párt-, az állami- és társadalmi szervek közti együttműködést. A központi és megyei párt-, állami- és társadalmi szervek vezetőit rendszeresen tájékoztatjuk az egyházi reakció helyzetéről, céljairól, főbb módszereiről, készülő akcióiról.

a/ A reakció elleni hatékonyabb harc megköveteli, hogy a Belügyminisztérium illetékes szerveivel a koordinációt, a kölcsönös tájékoztatást, különösen a tervezett intézkedések összehangolását.

b/ Az egyházi reakció elleni harcban a világi sajtó munkájához biztosítsuk a megfelelő tájékoztatást, javítsuk a koordinációt a fővárosi és a megyei lapokkal.

3./ Tegyük hatékonyabbá – ideológiai engedmények nélkül – a politikai együttműködést a lojális egyházi vezetőkkel és a papokkal, szorítsuk vissza a politikamentességre irányuló törekvést.

a/ Az egyházak vezetőivel összehangoltan akadályozzuk meg a reakció erőit abban, hogy a politikai kezdeményezés bármilyen címen vagy megfontolásból

– akár részkérdésekben is – átcússzék a kezükbe. Igényeljük jobban a vezető személyiségek és a lojális papok felelősségét és fellépését a reakció minden tevékenységével szemben. Érjük el, hogy a papi összejöveteleken /rekollekciók, lelkesgyűlések, lelkeszi munkaközösségi ülések, stb./ reakciós személyek lehetőleg ne szerepelhessenek előadóként, a progresszív papok pedig bátrabban lépjenek fel az egyházpolitikai eredmények ismertetésével segítsék megfosztani a reakciós propagandát a hitelesség látszatától is. Reakciós papok egyházi kulcspozíciókba nem kerülhetnek.

b/ A reakció elleni harcban egyházi szövetségeseink politikai aktivitását elsősorban hazai vonatkozásban fokozzuk. Ugyanakkor nemzetközi téren is fejleszteni kell munkánkat. A kiutazókat és látogatókat fogadókat jobban fel kell készíteni, fejlesztve vitakészségüket.

c/ Egyházi szövetségeseinket védjük meg a reakció politikai, erkölcsi támadásaitól. A rágalomnak minősülő reakciós akciókkal szemben biztosítjuk a törvényes jogvédelmet, és az egyházi közvélemény előtt tegyük nyilvánvalóvá a rágalmozó támadások reakciós politikai indítékait.

Tervszerűen foglalkozunk szövetségeseink népszerűsítésével. Legyen olyan egyházi közhangulat, amely a reakció számára eleve kockázatosá teszi a rágalmozó támadásokat.

4./ Az előzőekben megfogalmazott követelményeket egyházanként, felekezetenként differenciáltabban kell érvényesíteni.

a/ Katolikus egyház.

Egyfelől a társadalmi viszonyaink további fejlődése és egyházpolitikai pozícióink erősödése, másfelől pedig a rendszeres vatikáni kapcsolatok alakulása és a sokoldalú érintkezés, a püspöki kar személyi összetételének eddigi és várható további változása új helyzetet teremt és fokozott éberségre int bennünket.

Fentieket figyelembe véve:

- Tovább kell fejleszteni a püspöki kar politikai befolyásolását. A személyi változásoknak megfelelően terjesszük ki befolyási tervünket az új megyéspüspökökre és segédpüspökökre. A velük való foglalkozás gondos koordinálást igényel az illetékesek között.

- Papi békemozgalommal kapcsolatos reakciós tevékenység – a lejáratás és hatástalanítás – ellensúlyozására növeljük a mozgalom határfokát, politikai-társadalmi kérdésekben teológiai is támasszuk alá aktivitásukat. Bátrabban polemizáljanak a nem kívánatos irányzatokkal. A mozgalom céljait hitelesen képviselni tudó személyek, elsősorban a fiatal papok beállítással mélyítsék befolyásukat a papságra.

- Szélesítsük, mélyítsük a fiatal papok közötti befolyásoló munkát, és szorítsuk vissza a reakciónak azt a törekvését, hogy a fiatal papok maradjanak távol a politizálástól. Nem engedhető meg, hogy az egyház belső nehézségeit és ennek kapcsán a fiatal papoknak a hierarchiával való problémáit a szocialista fejlődés következményeiként tüntessék fel és a fiatal papokat a reakció szószólóiként tartsák számon. A fiatal papok fokozottabban támogassák a velünk politikailag szövetséges püspökök egyházi vonalát.

- A reakció elleni harcban kapjon fokozott szerepet a papi szemináriumok politikai nevelőmunkája. Ennek keretében az 1974-75. oktatási év során felülvizsgáljuk a nevelőtestületek összetételét, érvényt szerzünk annak, hogy az oktató-nevelő munkában megfelelő teret kapjon a társadalmi-politikai kérdésekkel való foglalkozás. A Papi szemináriumok tanárai, hallgatói körében növeljük a papi békemozgalom és a püspöki kar tekintélyét.

- Szerzetesrendi vonalon jobban szét kell választani a legálisan és illegálisan működő rendek tevékenységének megítélését és a személyi problémákat.

Támogassuk a rendeken belüli további differenciálódást. Segítsük teljesíteni a rendek jogos kívánságait és megoldani problémáikat, hogy az egyházi reakció ne tudja kihasználni a rendek fenntartási és működési nehézségeit a vélt sérelmek hangoztatására.

Fokozzuk az Országos Béketanács Katolikus Papi Békebizottságának kezdeményező tevékenységét a legális szerzetesrendek tagjainak befolyásolására és nevelésére. Az OBKB vezetői megkülönböztetett gonddal foglalkozzanak a rendek vezetőivel és a rendek befolyásos tagjaival. A megyei papi békebizottságok is foglalkozzanak a rendek vezetőivel és a rend befolyásos tagjaival, s ahol gimnázium van, ott a tanárokkal építsenek ki jó kapcsolatokat. A volt szerzetesek aktív szolgálatba vételét tegyük külön vizsgálat tárgyává, ezzel is segítsük a reakció megosztását.

b/ Protestáns egyházak.

- Továbbra is törekedjünk arra, hogy az egyházi vezetők az alapvető egyházpolitikai kérdésekben egységesen lépjenek fel és szoruljanak háttérbe a személyi ellentétek, villongások.

- Biztosítsuk, hogy az egyházvezetők mellett az esperesek aktívabban kapcsolódjanak be az egyházpolitikai munkába, a reakciós tevékenység leplezésébe. A reakciós személyekkel való foglalkozás egyházmegyékre bontva az esperesek bevonásával történjék.

- A gyülekezeti küldöttségek magyarországi, illetve magyar gyülekezeti küldöttségek bővülő külföldi látogatásai megkövetelik, hogy a külföldre látogató csoportok kiválasztása nagy gonddal, pozitív beállítottságú lelkészek vezetésével és a tapasztalatok összegyűjtésével történjék. Az ideérkező csoportok részére megfelelő programokat kell összeállítani.

c/ A Szabadegyházak Tanácsa /SZET/ és a hatáskörükbe tartozó kis felekezetek.

- A kisegyházaknál, a kisfelekezetek területén még meglévő befelé fordulást, fanatizmust, kultúra-ellenességet fokozatosan lehet megszüntetni. A külföldi reakciós kapcsolatokat, a külföldről származó anyagok illegális terjesztését szorítsuk vissza, az egyes felekezeteknél az osztódás, új szekta-csoportok létrehozásának megakadályozása fontos és bonyolult feladat. Erősítsük a kisfelekezetek egyházi jellegét a SZET és a protestáns egyházak vezetőinek segítségével.

- A gyülekezeti prédikátorok, lelkészek politikai befolyásolására, nevelésére fordítsunk nagyobb gondot abból a célból, hogy felzárkózzanak a SZET vezetőinek szintjére, s ezáltal háttérbe szorulnak a nem politizáló, „tisztá” evangéliumot hirdető közösségek.

- A kisegyházak vonatkozásában fokozzuk a helyi szervek vezetőinek kezdeményező tevékenységét. A reakciós prédikátorokkal és egyháztagokkal való foglalkozásba vonjuk be munkahelyeik vezetőit is.

- A SZET határozottabban biztosítsa, hogy a kisfelekezetek a mai körülményeket is figyelembe vevő új szervezeti szabályok szerint működjenek.

- A metódista [sic!] egyháznál meg kell akadályozni a reakciós erőket azt a belső és külső törekvését, hogy bomlasztó tevékenységüket föld alá kényserített vallási tevékenységnek tüntessék fel.

- Értjük el, hogy a baptista lelkészek a társadalmi, politikai kérdéseket pozitív megvilágításban ismertessék a gyülekezeti tagokkal és az országos vezetés deklarációi lejussanak a gyülekezetig. Szorítsuk vissza az egyes gyülekezetek elzárkózási törekvéseit.

- Segítsük elő, hogy a pünkösdista gyülekezetek jobban felsorakozzanak a felekezeti vezetőség mögé. Fokozott figyelmet igényel a nyugatról ösztönzött „új pünkösdzizmus” néven szereplő reakciós irányzat visszaszorítása.

d/ Az izraelita felekezetnél helyenként jelentkező cionista tevékenységgel szemben fokozzuk fellépésünket. Az izraelita felekezet lojális vezetőinek adjunk meg minden segítséget a külföldről jelentkező cionista befolyással szemben.

e/ Szorítsuk vissza a „Jehova tanúi” szekta megnövekedett missziós tevékenységét – amely az állampolgárok zaklatását jelenti – és az engedély nélkül tartott összejöveleket.

A „Jehova tanúi” szekta működésének korlátozására irányuló feladataink megvalósítása érdekében a helyi társadalmi szerveket, munkahelyeket, iskolákat rendszeresen tájékoztassuk a hatáskörükbe tartozó személyek meg nem engedett tevékenységéről, kifogásolható magatartásáról. Budapesten, Szabolcs, Hajdú, Pest, Fejér, Veszprém megyékben, ahol a legintenzívebb a szekta tevékenysége, a vezetőkkel és szervezőkkel személyes megbeszélést kell folytatni a társadalomba való beilleszkedésük továbbfejlesztése, a szektagatok kedvező befolyásolása és a szabálytalanságok megelőzése érdekében.

A szekta tevékenységének visszaszorítására jobban fel kell használni a protestáns és kisegyházak lehetőségeit és ösztönözni kell őket, hogy lépjenek fel a szekta negatív tevékenysége ellen.

Budapest, 1975. május 2.

2.

Állami Egyházügyi Hivatal
Budapest
VI. Lendvay utca 28.

Fenti számra hivatkozva a hitoktatásra történő beíratások, valamint a vallásoktatást pótló egyházi tevékenységről, annak tapasztalatairól jelentésemet az alábbiakban teszem meg.

Megyénk területén a vallásoktatásra történő beíratásokat az azzal kapcsolatos tapasztalatokat minden évben a Megyei Művelődési Osztály vezetőjével szoktuk megtárgyalni. Az osztályvezető által megbízott elvtárssal szoktunk tájékozódni a helyszínen az illetékes szervek vezetőitől az elmúlt év tapasztalatairól, a várható helyzetről, melynek alapján tesszük meg javaslatainkat a tennivalókra. Közösen ellenőriztük a beíratásokat a megye területén. A beíratások ez évben is nyugodt légkörben zajlottak le, sem egyházi, sem állami részről nem tapasztaltunk szabálytalanságot, törvénysértést.

A vallásoktatásra jelentkezők száma a múlt évi 176-ról 132-re, 0,33%-ról 0,26%-ra csökkent.

Felekezeti szerinti megoszlás, a beírt 132 tanuló közül 120 római katolikus 12 református.

Megyénk területén az elmúlt időszakban 116 általános iskola-igazgatóság területén szűnt meg a vallásoktatás. Ez évben egy iskolában szűnt meg a vallásoktatás jelentkezés hiányában.

A megszűnt iskolai hitoktatást a római katolikus egyház az érsek, püspök buzdítása, valamint a papok szorgoskodása alapján templomi katekézis oktatással próbálja pótolni. Hangzott el a papok részéről az utóbbi időben olyan vélemény, hogy az iskolai hitoktatást templomi katekézissel próbálják megoldani. Megyénk területén már évek óta minimálisra csökkent a vallásoktatásra jelentkezők száma, azonban ezt a katekézis oktatással, sem egyéb egyházi tevékenységgel nem tudták ellensúlyozni. A katekézis oktatásra járók száma 600-700 fő között van az összes tanuló 2,5-3%-a. Az a tapasztalatunk, hogy a katekézisére járó tanulók elsőáldozásra készülnek, így a fenti szám beolvad az elsőáldozók létszámába. Az a tapasztalatom, hogy a katekézis oktatást nem a megállapodás alapján tartásuk [sic!] , nem az istentisztelet keretében, ahol felnőttek is jelen vannak, hanem külön erre a célra hívják össze a gyerekeket hétköznap, vasárnap a templomba, helyenként fűtésre is alkalmas, bár a templommal összefüggő helyiségbe. /Pl. Jászberény főplébánián a templom mellé „lomtár céljára” építettek egy helyiséget, melyet katekézis oktatásra használnak./

Az oktatás az iskolai hitoktatás időtartamában, heti két órában történik, valamint módszerét tekintve is hasonló. Érdeklődésemre elmondták, hogy más megyékben is csinálják sőt van olyan hely, ahol szemléltető eszközt is használnak, még vetítenek is.

Református egyházi részen 1 helyen tapasztaltam, hogy biblia óra tartásával pótolják az iskolai hitoktatást. Evangélikus részen nem tapasztaltam, hogy külön gyermek istentiszteletet tartanak.

A hitoktatási engedélyeket a Művelődésügyi Osztály szeptember 4-én kiadta. Jelentésem megírásáig sem a beíratkozással, sem az oktatás beindulásával kapcsolatban panasz nem érkezett.

Szolnok, 1971. szeptember 27.

Elvtársi üdvözléssel:
Cseh Lajos egyházügyi tanácsos

3.

Állami Egyházügyi Hivatal Elnökének
B U D A P E S T

Kedves Elvtársak!

Hivatkozási számú rendelkezésre, az 1975/76. évi hittanbeíratások tapasztalatairól jelentésemet az alábbiakban teszem meg:

1./ A megye 7 iskolájában folyik hittan oktatás összesen 42 gyermek részére. A hittanbeíratással kapcsolatos előírások és feltételek mindenütt biztosítottak voltak. Ennek egy részét helyszínen ellenőriztem.

A hittanbeíratáskor, vagy az iskolai év megkezdésekor nem volt semmiféle nézeteltérés. Tanácsi, tanügyi vagy egyházi részről ezideig senki nem tett észrevételt.

Az MTVB Művelődésügyi Osztály vezetője a hitoktatóknak a megbízatást kiadta.

2./ Az egyházi személyek a hittanbeíratás szorgalmazása tekintetében nem mutattak aktivitást. Nem volt tapasztalható – egy kivételtől eltekintve, – hogy a szülők csoportosan, vagy egyéb demonstratív módon léptek volna fel gyermekük beíratása érdekében. Szórványosan egyesével jelentek meg a meghirdetett időben és helyen.

A szolnoki járáshoz tartozó Kenderes községben tudunk arról, hogy a hívők egy csoportja autóbusszal a beíratást megelőzően búcsúra ment. A hittanbeíratáskor a pedagógusok érdeklődésére a beíratás céljából eljáró szülők viszonylag egyhangúan mondták, hogy van rá törvény „miért ne volna az jó, ha beíratják a gyerekeket”. Feltételezik a helyi elvtársak, hogy ez a „hangadás” a csoportos búcsúra való utazáskor történhetett.

Egyéb észrevételem, vagy javaslatom, – e témakörbe nincs.

A járáások, városok adatait tartalmazó statisztikát javítva csatolom. A javításra azért volt szükség, mert a tanévkezdést követően a szolnoki járás két községében /Besenyszögön 2, Tiszajenőn 1/ három szülő kérte gyermekének a beíratás közlő közlő törlesztését.

S z o l n o k, 1975. október 7.

Elvtársi üdvözléssel:
/: Elek Lajos :/

4.

**ÁLLAMI EGYHÁZÜGYI HIVATAL
B U D A P E S T**

Kedves Elvtársak!

Hivatkozással a 25-2/1978. sz. rendelkezésre az 1978/79. tanévi vallásoktatásra történő beíratásokról jelentem:

a./ Az általános iskolai tanulók száma:	49, 121 fő
Ebből vallásoktatásra jelentkezett:	15 fő
A tanulók:	0,03%
Alsó tagozatos tanulók száma:	25,300 fő
Ebből vallásoktatásra jelentkezett:	11 fő
Az alsó tagozatosok:	0,04%
Felső tagozatos tanulók száma:	23, 821 fő
Ebből vallásoktatásra jelentkezett:	4 fő
A felső tagozatosok:	0,01%

b./ A megyében az általános iskolai igazgatóságok száma: 104

Az általános iskolai igazgatóságok közül vallásoktatásra 4 igazgatóságon volt jelentkezés, az iskolák 4%-ában.

A négy iskola megoszlása:

Szolnoki járás,	1 iskola
Tiszafüredi járás,	1 iskola
Szolnok városkörnyéki község,	1 iskola
Túrkeve város,	1 iskola

A hittanbeíratások idején nézeteltérés vagy egyéb probléma nem merült fel.

Jelentem továbbá, hogy ahol vallásoktatásra jelentkezés történt a Művelődésügyi Osztály az illetékes lelképásztoroknak a hitoktatói megbízást kiadta. Az elmúlt évek gyakorlatának megfelelően ez évben is az egyes helyiségekben jelentkezők alacsony száma miatt a hitoktató az iskolai hittanoktatásra jelentkezőket bevonja a templomi hitoktatásra járók közé.

Szolnok, 1978. október 10.

Elvtársi üdvözlettel:
/: Elek Lajos :/